

RUBEN
WÄTTE

Världen omkring oss är betydligt större än våra bilder av den, detsamma måste rimligtvis gälla även för de världar som finns inom var och en av oss. I båda fall är landskapen ofantligt mycket större än kartorna, inte bara sett till yta, de är också avsevärt mer varierade, nyanserade och detaljerade. Om den bild vi har av oss själva och de bilder vi har av vår omvärld är förminskade förenklingar, då kanske det vore klokt att inte helt förlita oss på dessa kartor när vi orienterar i vår verklighet?

Terra periculosa är en kartografisk term som betyder *farligt land*. Den har tidigare använts för att markera ut kartans tomma fläckar - regioner som då var utforskade eller dåligt dokumenterade. Den här boken skildrar min egen expedition till en rad sådana platser i det mänskliga medvetandet.

RUBEN WÄTTE.

WWW.FARLIGTLAND.SE
WWW.RUBENWATTE.COM

FARLIGT LAND

TERRA PERICOLOSA

LÅGTRYCK
FÖRLAG

FARLIGT LAND

-

Terra periculosa

RUBEN WÄTTE

"Vartill trygghet? Till större risker. Försiktighet och omsorg? För djävare färd. Jag vill önska mig mod. Inte bara mod inför obehag, besvär, fara och hot. Men mod att anse livet viktigt. Modet till min förtvivlan. Modet till mina möjligheter. Modet att göra vad helst jag vill - och därför mest fruktar."

Sven Lindqvist, Praktika.

L Å G T R Y C K F Ö R L A G

Terra Pericolosa - Farligt Land

© Copyright Ruben Wätte 2013

Tryckt i Estland 2013
Printon Printing House

Text och Foto:
Ruben Wätte

Grafisk form:
Niklas Sundberg

ISBN 978-91-637-2654-5

T I L L

Mormor Kerstin Wätte, mamma Vilja Wätte och mina älskade barn
Albin och Loella.

INNEHÅLL

RESLUST	10
ETAPP I: Orientering	43
ETAPP II: Riktmärken	83
ETAPP III: Gränser	119
ETAPP III ^{1/2} : Begränsningar	157
ETAPP IV: Djup	195
ETAPP V: Vildmark	247

F Ö R O R D

Att sammanställa två år av konstnärlig forskning i bokform är inte helt okomplicerat, särskilt inte när en stor del av ens reflektioner och iakttagelser från allehanda experiment och exkursioner finns nedskrivna på baksidan av kvitton, kuvert och gamla räkningar. Ofta dessutom hastigt antecknade i stundens hetta och därför svåra att tyda i efterhand. Osorterade minneslappar, citat som saknar källhänvisningar och utklippta tidningsartiklar utan datering är inte det optimala materialet för ett bokprojekt, å andra sidan så har jag varken några egna ambitioner eller krav på mig utifrån att försöka upprätthålla en 'vetenskaplig' kvalitet. Den här boken har andra kvaliteter, vill jag påstå.

En världskarta kan inte vara både vinkelriktig, ytriiktig och längdriktig på samma gång, eftersom ett sfäriskt klot inte låter sig avbildas korrekt på en platt yta. En kartograf måste därför välja vilket av dessa fel som är att föredra. Detta projekt är dokumentärt i den mån att allting är självupplevt, men för att kunna omvandla högen av papperslappar till en läsbar bok så har jag likt en kartograf varit tvungen att välja en sak att göra avkall på, nämligen kronologin. Vissa saker skedde tidigare än vad de återges i boken, och vice versa, men i övrigt försöker jag återge processen efter bästa förmåga.

Vad det här projektet har inneburit för mig personligen är svårt att veta och omöjligt att beskriva i några enkla meningar. Helt säkert är i alla fall att jag inte är samma person nu i efterhand som när jag först gav mig av. Allt jag sett, läst och upplevt, alla människor jag mött och samtalat med, har på ett eller annat sätt gjort intryck på mig - vissa av dem på det djupaste djupet. Jag har försökt att i text och bild återspegla åtminstone de viktigaste av dessa tankebanor och känslolägen på ett så nyanserat sätt som möjligt, hur jag har lyckats är upp till dig som läser att avgöra. Min förhoppning är i alla fall att någon ska kunna finna nytta, glädje eller inspiration i att läsa denna reseskildring.

Ruben Wätte.

RESLUST

SÖNDAG DEN 6 JULI 2008, HÖLÖ

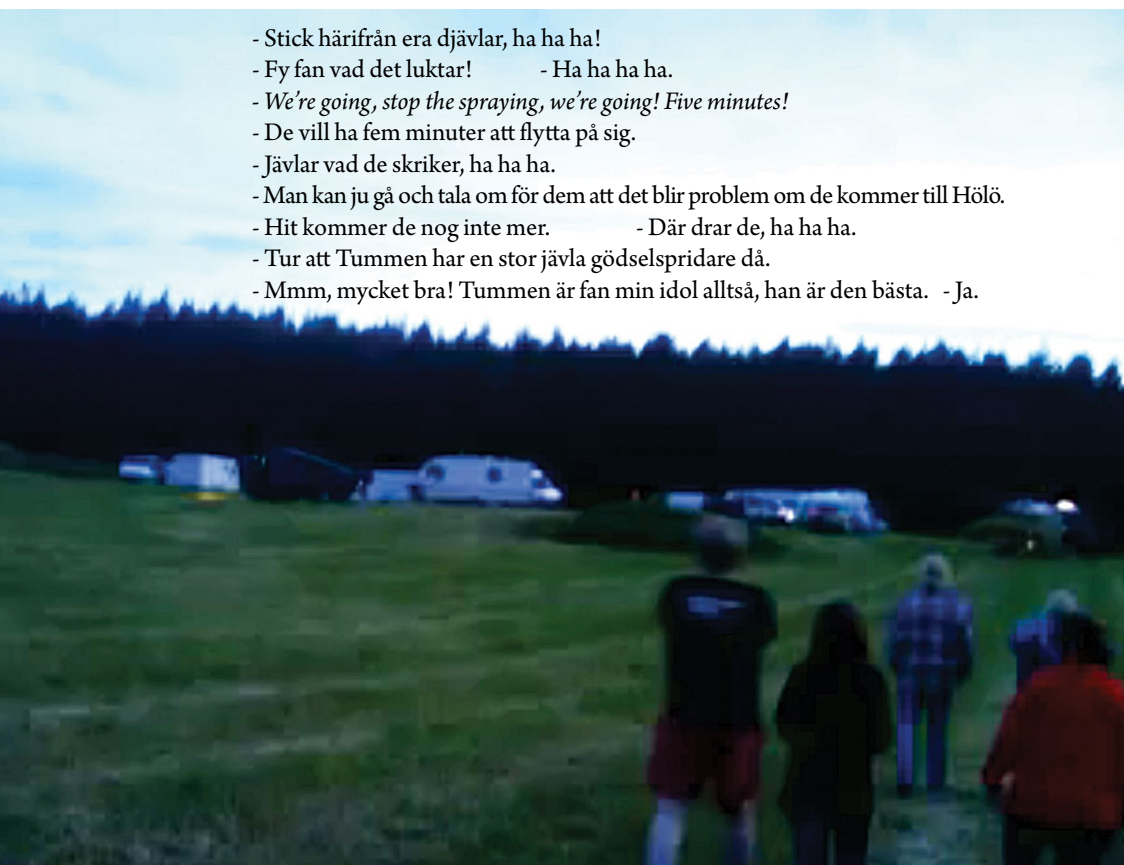
- HA HA HA HA. - He he. - Ha ha ha, åh fy fan.
 - Hi hi hi. - Filmar du?
 - Ja, he he he. - Får du skicka sen, he he.
 - Nej gå inte får långt nu, vi kan väl bara titta här? Johan kom hit!
 - Gå inte för nära!

De tre unga männen stannar halvvägs ut på åkern. Solen har precis gått ner bakom grantopparna men skymningsljuset ligger ännu kvar över det sörmländska sommarlandskapet. De riktar sina mobilkameror och sin uppmärksamhet åt samma håll, de fnissar och filmar, märkbart exalterade men på tryggt avstånd. Det dova ljudet av en traktor färdas ett par hundra meter över fältet innan det når fram till de tre männen tillsammans med stressade rop på engelska och en doft av gödsel.

- Vilka jävla idioter alltså, helt sjukt.
 - Det här är inte sant, är det här i Hölö liksom? Det är helt sjukt! - He he.

Ytterligare personer ansluter sig till sällskapet och en medelålders kvinna i flanellskjorta skrattar och skriker lika uppspelt som de unga männen:

- Stick härifrån era djävlar, ha ha ha!
 - Fy fan vad det luktar! - Ha ha ha ha.
 - *We're going, stop the spraying, we're going! Five minutes!*
 - De vill ha fem minuter att flytta på sig.
 - Jävlar vad de skriker, ha ha ha.
 - Man kan ju gå och tala om för dem att det blir problem om de kommer till Hölö.
 - Hit kommer de nog inte mer. - Där drar de, ha ha ha.
 - Tur att Tummen har en stor jävla gödselspridare då.
 - Mmm, mycket bra! Tummen är fan min idol alltså, han är den bästa. - Ja.

De upprörda rösterna hörs allt tydligare i och med att sällskapet långsamt vågat sig framåt, nu är det bara drygt hundra meter kvar till slutet av åkern där en karavan av husvagnar sjuder av febril aktivitet. Traktorn kör ännu ett varv tätt intill det provisoriska lägret, men innehållet i gödselspridaren börjar ta slut. En stressad kvinnoröst skriker någonting inifrån myllret av bilar i rörelse, vilket får sällskapet med mobilkamerorna att skratta ljudligt ännu en gång.

Drygt tio personer i olika åldrar står och ser på med beundran när mannen i traktorn svänger runt och husvagnarna en efter en lämnar åkern i hast. Två dagar senare laddar en av de unga männen upp ett filmklipp på youtube med beskrivningen: *Hölöbor avhyser Irländska Zigenare med hjälp av dyngspridare.*

De utstrålar något som är svårt för mig att begripa och samtidigt helt omöjligt att lämna ifred, den grupp av människor som förtjusat ser på medan mannen i traktorn kör ännu ett varv med gödselspridaren, de som skrattar högt åt någons vädjan om fem minuters tidsfrist för att kunna lämna platsen. Jag vet inte riktigt vad det är som drar till sig min uppmärksamhet. Kanske är det bara en vag känsla av att jag i filmklippet kan se skymten av något viktigt som jag ännu inte är kapabel att fullt ut förstå eller förklara, någonting som är större än en samling yrvakna rasister i en slumrande landsort. Scenen som utspelas är en fem minuter lång oredigerad dokumentation av en modern lynchning, filmad och återgiven ur angriparnas perspektiv. Klippet avslöjar ingenting om var människorna i karavanen kommer ifrån eller vart de är på väg, inte heller berättar det något om vad som hänt innan kameran började filma eller vad som sker när den stängs av.

Vad det däremot visar är skapandet av en gräns som är så tydligt markerad att alla inblandade på båda sidor om den måste ha känt av dess närvaro; "*Gå inte för nära!*", uppmanar en av de unga männen sin kamrat. Denna gräns förblir fullt kännbar även för mig som tittar på den gryniga filmsekvensen på internet flera år efter att händelsen inträffade. Den syns inte, på samma sätt som en landsgräns finns utsatt på världskartan utan att det för den sakens skull löper någon heldragen linje genom skogar och hav så är även denna gräns osynlig med blotta ögat. Ändå finns den där, rakt mellan de båda grupperna av människor. Den verkar komma någonstans djupt inifrån de angripande Hölöbornas medvetanden och därifrån projiceras med full kraft ut över det sörmländska landskapet, men på vilken typ av karta finns denna gräns makerad?

Den abstrakta begränsningen förvandlas i alla fall till någonting konkret och ur fantasin skapas en verklighet som måste vara smärtsamt svår att förstå för det tiotal småbarn som befinner sig i husvagnsläget. Jag släpper bildskärmen med blicken men sitter kvar en stund vid skrivbordet innan jag reser mig upp och försiktigt stänger dörrarna till rummen där mina egna barn ligger och sover. Det är mitt i natten men jag behöver en stor kopp te eller åtminstone den tid det tar för vattnet att koka upp, en paus från datorn för att försöka bringa lite klarhet i vad jag just har sett. Jag sätter mig på diskbänken och fantiserar kring hur Hölöborna kan ha resonerat. Kanske ser de sig själva som en flock vargar som resolut försvarar sitt revir från inkräktare, som att de främmande familjerna i husvagnarna utgör ett hotfullt intrång i deras homogena hembygd? Alfahanen i traktorn visar vägen för de mer räddhågsna ulvarna som i skymningen tassar fram över fältet mot sitt byte. Utan sin flock hade förmodligen ingen av dessa individer själva vågat närma sig husvagnarna, men känslan av grupptillhörighet ingjuter mod och framkallar en berusande upplevelse av styrka. Ju fler som ansluter sig desto längre fram vågar de gå, samtidigt som de ylar allt högre. Dessutom så riskerar de ytterst lite, resandefolket är en minoritet som är hårt stigmatiserad i hela Europa och angrepp på dessa människor brukar för det mesta bemötas av majoritetssamhället med en medgivande tystnad. Klicket från den färdiga vattenkokaren får mina tankar att skingras, kösklockan har sedan länge passerat midnatt och om några timmar är det dags att få iväg ungarna till dagis. Medan jag dricker mitt te så klickar jag på replay och ser det gryniga filmklippet från Hölö igen, 5 903 gånger har det redan visats och i kommentarsfältet duggar hyllningssropen tätt.

caligor89

hahaha fan va gött !! helt jävla rätt ! dom javlarna fick så dom teg !

Paxmax

Klock-jäkla-rent!

Upplamm

Mycket bra gjort!!!!

Urdiburdi

Helt underbart! Go Åkerby o alla andra!!!! Suveränt, svensk grannsamverkan strikes!

BirgerZorro

Underbart att det fortfarande finns folk med lite stake i! Vi vill inte ha Zigenare här, så är det bara! Det är bara våra politiker och journalister som vill ha dem här!!!

Hänsynslösheten inför det skrivna språkets regler är symtomatisk för svenska tangentbordsrasister, men det är inte bara dessa människors omåttliga överdosering av utropstecken som känns bekant. Själva stämningen känner jag tydligt igen från ett annat filmklipp som jag minns att min sexåriga dotter har tittat på för bara några dagar sen, en scen ur barnfilmen Skönheten och Odjuret där ledartypen Gaston med en brinnande fackla i handen hetsar de lättskrämda byborna att gå samman för att döda Odjuret.

GASTON: Odjuret kommer att ta era barn, han tar dem om natten!
 BELLE: Nej!
 GASTON: Ni är inte säkra förrän hans huvud hänger på min vägg! Jag säger; vi dödar besten!
 BYBORNA: JA!
 MAN I: Om han bara vore död...
 MAN II: ...han kan säkert hitta hit...
 KVINNA I: ...för att offra våra ungar åt sin glupande aptit!
 MAN III: Han kan ödelägga staden om vi inte säger nej!
 GASTON: Det är dags att gå till handling nu, Ja, dags att följa mig! Över äng, genom skog, genom skuggorna och mörkret som en mardrömsfärd med mycket spänning i. Be en bön, när vi står, vid det fruktansvärda slottet, för det finns nåt mycket värre inuti. Vilken best, varje tand, är en huggtand. Han är stor, av hans klor, får man pest. Hör hans vrål, han är vild, men nu ska vi se till, att han dör, som sej bör. Han ska dö!
 BELLE: Nej ni får inte göra så här!
 GASTON: Om du inte är med oss, är du mot oss. Ta hit gubben!
 MAURICE: Rör mig inte!
 GASTON: Vi får inte låta dem varna Odjuret.
 BELLE: Släpp ut oss!
 GASTON: Vi befriar by ifrån besten! Vem är med mig!?
 BYBORNA: Jag är det!
 BYBORNA: Tänd ett bloss, rid med oss..
 GASTON: ...och se till att du har mod i barm.
 BYBORNA: Gaston får visa vägen dit vi ska. Över äng, genom skog och där i det hemska slottet, finns någonting man inte möter varje dag. Vilken best, han är bred som en bergvägg. Ingen rast, ingen ro tills han dör. Mandom mod, morska män, ta ditt svärd, bågen spänn, för nu kommer vi igen.
 GASTON: Nu belägrar vi slottet, sen tar vi hans skalp!
 BELLE: Jag måste varna Odjuret! Allt är mitt fel, åh pappa, vad ska vi göra?
 MAURICE: Så ja, så ja, vi tänker nog ut någonting.
 BYBORNA: Det vi inte förstår, kan vi inte tycka om, och detta monster har förmörkat vår miljö. Dra gevär, ta din kniv, rädda barn och fruars liv. Vi skyddar stan med jätteklov, nu ska han dö!¹

¹ Ur *Pöbelns Sång* från filmen *SKÖNHETEN & ODJURET* (Disney, 1991)

Jag känner igen mig själv, både i karaktären Belles innerliga önskan om att stoppa vansinnet och i hennes pappas Maurices uppgivenhet inför en värld som är hejdlöst orättvis. Att människors rädsla för det främmande slutar i våldsamheter är tyvärr inget ovanligt. Det brukar gå till på ungefär på samma sätt oavsett om aggressionen riktas mot ett fiktivt Odjur eller mot människor som på något sätt avviker från majoritetssamhällets normer. Disneys tecknade pöbel och Hölöbornas otecknade ger uttryck för samma typ av mentalitet enligt den simpla logiken *"om du inte är med oss, är du mot oss"*. Trots att händelsen i Hölö kan te sig fullkomligt obegriplig så följer den ett välbekant tankemönster som nu återigen är på frammarsch. Främlingsrädslan är djupt problematisk oavsett om det är en enskild individ eller ett helt samhälle som låter sig styras av den. På skalan däremellan finns naturligtvis en vidsträckt gradskillnad men fientligheten som denna rädsla ofelbart tar sig uttryck i är nästan alltid densamma, likaså ignoransen som den uppstår ur. *"Det vi inte förstår kan vi inte tycka om"*, skanderar byborna medan de beslutsamt vandrar mot Odjurets slott, hänfödda av den självutnämnde ledaren Gaston. Varje gång inställningen att 'det främmande är skrämmande' blir tongivande för människors kollektiva medvetande så tycks det sluta i katastrof. Vår moderna historia är kantad av så många snarlika scener att det kan tyckas ofattbart att vår samtid inte är helt förskonad från dem. Många hoppades nog att minnet av förintelsen skulle fungera som ett evighetsvaccin mot liknande farsoter, men minnen bleknar och sedan några år tillbaka är Europa återigen skådeplats för fascistiska grupperingar på frammarsch. Rasistpartiernas ökade parlamenta-

riska inflytande följs av hat och attentat i takt med att samhällsdebatten stöps om i en allt mer främlingsfientlig språkräkt. Pöblarna i Ungern, Grekland, Frankrike och Sverige varierar mer i storlek och styrka än i sina sätt att tänka och agera, retoriskt såväl som ideologiskt så tillhör de alla en och samma rörelse.

Det som intresserar mig mest är ändå varken den hämningslösa främlingsrädslan eller den patologiska bristen på empati som pöblen i Hölö manifesterar, utan min upplevelse av att de gemensamt tycks följa någon typ av karta som jag ännu inte känner till. En karta över verkligheten som är så olik min egen att jag inte tycks kunna förstå mig på deras sätt att resonera, tala och agera. I vanlig ordning har jag suttit och slösurfat sedan barnen somnat men jag märker att jag inte har varit beredd på det oväntade mötet med dessa människor. Känslan i min kropp liknar för tillfället den sortens spänning som uppstår när en djungelpatrull och en isolerad folkstam plötsligt stöter på varandra i en avlägsen del av regnskogen. Jag har till och med svårt att se min egen roll i detta möte, är jag mannen med revolver och safarihatt eller är jag mannen med spjut och höftskynke? Upplevelsen av att jag lever i en helt annan värld än dessa bönder är i alla fall påtaglig. De verkar ha ett sätt att se på sig själva och förhålla sig till sin omvärld som inte bara är avlägset mitt eget, utan snarare som att vi på alla tänkbara plan är varandras raka motsatser. Jag tycker mig nästan kunna känna hur det osar ifrån pöblen, inte av kogödsel utan av en upphettad mix av adrenalin och testosteron. Två högpotenta hormoner vars kraft i kombinerad form inte ska underskattas, särskilt inte när de flödar fritt i enfaldiga och inskränkta människors kroppar. Jag är osäker på hur jag ska förhålla mig till dessa exotiska människors hatiska habitus², helst hade jag nog sluppit att förhålla mig över huvud taget men dödläget i djungeln tvingar ändå fram ett ställningstagande; ska jag fördöma dem utifrån mitt eget sätt att leva eller ska jag med ett öppet sinne försöka närma mig deras besynnerliga kultur för att bättre förstå den? Instinktivt så vill jag hämnas på dessa översittare genom att sent om natten sabotera deras jordbruksfordon, men jag hejdar mig och det tar inte många sekunder av självkritisk reflektion innan jag gör en ganska obekväm iakttagelse.

Jag har just själv använt mig av precis det redskap som pöblen tycks ha använt när de först samlades på fältet, inte en gödselspridare men likväl av en osynlig gräns. Genom att dra en mental skiljelinje mellan mig och dessa bönder så skapar jag ett ytterligare avstånd till deras redan så avlägsna

² Sociologisk slang för sånt som påverkar hur individen positionerar sig i det sociala rummet.

tankevärld. Med gränsen på plats så är steget inte långt till att avfärda dem som svagbegåvade och småsinta rasister, en slutsats som mycket väl kan vara alldeles riktig men frågan är varför detta känns så viktigt för mig? Varför har jag ett så starkt behov av att markera hur pass främmande jag upplever pöblen vara? Är det händelsevis nödvändigt för att jag ska kunna gå vidare med mitt liv och lämna dem därhän? Redan genom att benämna dem som en pöbel så har jag tagit ställning; ”pö ’bel; *föraktade personer ur de lägsta samhällsklasserna (med tonvikt på [förment] brist på moral, förfining o.d.; starkt nedsättande)*”³, och jag föraktar dem innerligt. Inte för att de tillhör de lägsta samhällsklasserna utan på grund av att deras överlägsna inställning är så aningslöst vanemässig. När jag nu själv är på väg att göra samma misstag så händer något märkligt, mot den blanka ytan av en gödselspridare i skymningsljuset studsar min kritiska blick tillbaka mot mig själv och jag inser att jag måste börja tänka på hur jag tänker. Kanske är dessa bönder för mig vad resandefolket är för bönderna, ’de andra’ som bekräftar ’det egna’ enligt någon form av relationell orientering? Kanske använder jag dem som ett avlägset riktmärke, en blinkande fyr i fjärran som bekräftar min egen moraliska position genom uteslutningsmetoden; *jag är inte där, alltså måste jag vara här?* Att reflekteras av sin omgivning är varje människas enda möjlighet att få syn på sig själv⁴ och detta gäller naturligtvis även mig, men ändå tror jag inte att det var *enbart* för speglandets skull som jag fastnade för det gryniga filmklippet.

Det finns ytterligare någonting här för mig att förstå, någonting viktigt som jag riskerar att missa om jag nöjer mig med att avfärda dessa människor som ’bonniga rassessvin’ för att sedan vända om. Det är inte bara deras sätt att positionera sig i det abstrakta maktlandskapet som är iögonfallande, det är också något speciellt med hur de rent fysiskt rör sina kroppar över fältet som fångat mitt intresse. Ju fler gånger jag ser klippet, desto mindre liknar dessa människor några självsäkra rovdjur. Vargar är visserligen flockdjur men de är också självstyrande individer, pöblen påminner mer om en samling nervösa får som lydigt följer sin herde i utbyte mot en upplevd känsla av trygghet. Fåren i täten skrattar nervöst och rör sig osäkert framåt med några få steg i taget innan de stannar för att samla ihop den bråkande flocken omkring sig, frågan är bara vem eller vad som är deras herde? Mannen i traktorn är bara ännu ett får, det ser jag klart och tydligt nu, det är knappast han som leder dem framåt över fältet men någonting gör det. *Någonting* visar dem vägen.

Bönderna i ett schackspel får bara röra sig i riktning mot sin motståndares

³ NATIONALENCYKLOPEDIN; pöbel

⁴ ’Objects in mirror are closer than they appear’

hemrad och jag får känslan av att bönderna i filmklippet på ett liknande sätt agerar enligt ett bestämt mönster. De rör sig nästan zombielikt⁵ förutsägbart, som om det utifrån deras perspektiv inte fanns något annat att göra än just vad de gör. I folkmassan med kameramobiler syns både män och kvinnor i olika åldrar, men någonting förenar dem. Kanske kan de tillsammans styra sina steg ut på fältet därför att de alla delar en bestämd beskrivning av hur världen ser ut och fungerar - en gemensam världsbild som de okritiskt följer och utgår ifrån kommer att leda dem rätt?

Återigen stannar jag upp i mina nattliga funderingar, backar tillbaka en bit och lägger märke till ett ord som jag har använt utan att närmare känna till dess innebörd. Vad menas egentligen med världsbild? Jag lutar mig tillbaka, blundar och tar mig tid att tänka efter ordentligt men tycks ändå inte själv kunna formulera någon bra definition av begreppet. Ett par snabba sökningar i diverse lexikon på internet ger mig åtminstone en grundläggande förståelse, ordet världsbild har sitt ursprung i det tyska ordet *weltanschauung* vilket kan översättas till världsåskådning, men även begrepp som livsåskådning och ideologi verkar ligga nära till hands. Ett uppslagsverk definierar världsbilden som en människas *"föreställning om tillvarons beskaffenhet"*⁶ medan ett annat beskriver den som ett *"ramverk av idéer och tro, genom vilken en individ, grupp eller kultur tolkar världen och interagerar med den."*⁷ Är det världsbilden som för pöbeln samman, håller dem ihop och visar dem vägen? Är världsbilden den osynliga karta på vilken gränsen mellan det föreställda 'vi' och 'dem' finns markerad? Om vi alla bär på en personligt utformad bild av världen, med vilken vi orienterar genom livets alla situationer och relationer, så skulle det kunna förklara min upplevelse av att jag 'lever i en helt annan värld' än pöbeln på fältet. Det väldiga avstånd mellan mellan våra världar skulle istället kunna vara en väldig skillnad mellan hur våra respektive världsbilder ser ut. Kanske lever vi i en och samma värld, men använder fundamentalt olika kartor för att förstå den?

Plötsligt grips jag av en märklig känsla som bäst kan beskrivas som den typen av koncentrerad närvaro som infinner sig när man i hög fart cyklar omkull och alla ens sinnen skärps, när tiden stannar mitt i det fridfulla ögonblicket mellan förlorad kontroll och grusfyllda skrubbsår. Pöbeln i Hölö har satt en tankemässig sten i rullning och min magkänsla säger mig att det här är frågor av yttersta vikt. Om det finns någonting som jag och precis alla andra människor på jorden ständigt använder oss av utan att vi själva känner

till det så måste jag genast sätta igång med att försöka förstå hur det fungerar. Utan att överskatta min egen förmåga så känner jag att jag är något stort på spåret, som om jag precis har ställts inför möjligheten att ta mig an ett specialuppdrag som bara jag är kapabel att utföra, en upptäcktsresa som åtminstone i min nattliga fantasi kan leda mig fram till insikter med möjlighet att förändra villkoren för människans fortsatta liv på jorden, eller åtminstone mitt eget. Jag måste sjösätta en expedition vars syfte är att ta reda på hur vi människor orienterar i vår personligt upplevda verklighet och hur vi samtidigt begränsar den. Klockan är visserligen mitt i natten nu, vilket är den tiden på dygnet när ens idéer och tankebanor kan kännas smått genialiska för att i morgondagens utsövda tillstånd framstå som obegripligt nonsens, men ju mer jag tänker på det desto mer intresserad blir jag av att verkligen begripa världsbildens roll och egenskaper.

Den spända stämningen som uppstod i mitt oväntade möte med pöbeln har nu förvandlats till en sorts febrig eufori fylld av förhöjd inspiration, kreativitet och självförtroende, men förmodligen så är det lite för tidigt att berusa mig med en romantiserande hybris redan innan jag har kastat loss. Om det skulle finnas något som har så stor inverkan på våra liv så borde väl vi alla känna till det? Om världsbilden verkligen var avgörande för hur vi människor ser på oss själva och förhåller oss till andra så skulle väl världsbildskunskap sedan länge vara både ett obligatoriskt skolämne och en väletablerad forskningsdisciplin? Fanns det något av värde att begripa så skulle det säkert redan ha begripits av andra, klokare människor än jag. I nästa sekund så inser jag att en sådan ömklig vetenskapsfilosofi knappast lär generera några sensationella upptäckter, istället så måste jag utgå ifrån att det finns någonting som väntar på att just jag ska finna och förstå det. Än så länge vet jag bara att jag måste ge mig av på en upptäcktsresa, sanningen är att jag inte har någon aning om varken *vart* jag ska, *vad* jag ska hålla utkik efter eller ens *hur* jag ska ta mig dit? Eftersom jag är den som står mig själv allra närmast, fysiskt såväl som mentalt, så utgår jag ifrån att jag har störst chans att upptäcka något av betydelse om det är min egen världsbild som jag utforskar. Kanske måste jag även i fortsättningen använda mitt eget liv som forskningsfält⁸ och till en början avstå från alla former av högrävan ambitioner om att förändra världen? Även om jag bara skulle lyckas nå fram till, förstå och förändra min egen inre bild av världen så är resan värd att göra.

⁸ "Med livet som forskningsfält" recension av VISIT NORRTUNA i STOCKHOLMS FRIA Tidning, 6 maj 2010

⁵ ZOMBIE är i främst den karibiska versionen av voodoo en människa vars sinne behärras av en annan eller vars viljeförmåga helt försvunnit, alternativt en död människa vars kropp återfått livet enbart en den mening att den kan röra sig och eventuellt utföra en mästares order. (WIKIPEDIA)

⁶ NATIONALENCYKLOPEDIN; Världsbild

⁷ WIKIPEDIA; World View, (egen översättning från engelska).

Trots att jag inte har kommit fram till något annat än en vagt formulerad frågeställning så känner jag mig som en biolog vars många timmar spenderade i aphagnet äntligen gett någon form av resultat. Genom att observera en flock primater som kastar avföring på sina fiender i kampen om territoriet så har jag fått syn på en liten glimt av vad det innebär att vara människa. Nu behöver jag bara ett enormt anslag, ett team av engagerade assistenter och ett specialutrustat laboratorium för att kunna lösa mysteriet. Från sovrummet hörs ljudet av min astmatiska son som med rossliga andetag sover i sängen alldeles intill min egen, tillbaka i verkligheten så inser jag att min forskning måste ske i vardagen och vara anpassad till dagisets öppettider. De mer tidskrävande experimenten måste utföras på jämna veckor då barnen bor hos sin mamma och eftersom min inkomst består av ett magert studielån så kommer jag inte att kunna investera några större summor i projektet, men det spelar ingen roll för ingenting kan stå i vägen för min nyfunna reslust. När jag stänger av datorn så har det redan börjat bli ljus ute, om knappt två timmar ska jag gå upp och göra frukost åt mina barn och medan de är på dagis så ska jag börja proviantera och packa ned nödvändig utrustning. Jag går till sängs med en hatblandad känsla av tacksamhet, pöbeln i Hölö har på ett effektivt sätt skämt ut sig själva och samtidigt väckt mitt intresse för hur vi människor styr våra steg genom livet på jorden.

*"Min instinkt säger mig att mitt huvud är ett organ att gräva med, precis som en del djur använder tryne och framtassar. Jag tror att den rikaste ådern finns här någonstans. Här tänker jag börja gräva."*⁹

PROVIANTERING

DET FÖRSTA JAG GÖR när jag kommer hem efter att ha lämnat barnen på dagis är att beställa ett antal böcker som jag tror kan vara användbara, ett brett referensbibliotek är nödvändigt om jag ska kunna förhålla mig till den kunskap som andra redan har nått om det mänskliga medvetandets djup. Jag börjar därför med en blandning av filosofisk litteratur tillsammans med lite psykologi, sociologi och geografi. Sedan tidigare så har jag en uppsättning av konstnärliga och vetenskapliga böcker som jag säkert kan få nytta av, inte som några teoretiska vägvisare att lydigt följa men som inspiration eller i värsta fall som färdlektyr om resan mot all förmodan skulle bli långtråkig. Att en expedition av det här slaget skulle bli händelsefattig har jag dock mycket svårt att tro,

men för säkerhets skull så beställer jag även en stor uppsättning av bengaliska eldar och rökbomber. Pyroteknik kan på ett effektfyllt sätt pigga upp i stort sätt vilken situation som helst, men i övrigt är det svårt att förutse vad jag kan tänkas behöva ha med på min resa eftersom platsen som jag vill utforska verkar vara både abstrakt och immateriell. Det kluriga är dock att varken medvetandet eller världsbilden tycks vara *helt* immateriella, trots att de båda är omöjliga att se.

Den inre och den yttre världens landskap är inte samma sak men det finns heller ingen tydlig gräns däremellan, istället är de bundna till varandra. Jag utgår ifrån att det fysiska och det psykiska snarare är två aspekter av människans upplevda verklighet, att de tillsammans utgör en helhet som är tvåfaldig utan att för den sakens skull vara tudelad. Varje människa består av både materiella och immateriella kvaliteter som är likvärdigt oundgängliga, det ena kan inte upplevas utan det andra. Den yttre världen är synlig, kännbar och mätbar medan den inre tycks vara betydligt svårare att beskriva. Pöbeln i filmklippet har visat mig att världsbilden och dess gränser bäst går att finna någonstans i spänningsfältet däremellan, denna upptäcktsresa måste alltså på en och samma gång äga rum både inom mig och utom mig i ett dubbelriktat sökande efter nya insikter och utsikter. Som vid så många andra tillfällen tror jag att en god balans är värd att eftersträva även här och av samma anledning är det nog klokt av mig att färdas med hjälp av en växelverkan mellan att å ena sidan tänka och att å andra sidan göra. Min erfarenhet från tidigare äventyr säger mig att det som fungerar allra bäst är att låta mina egna tankar och idéer få möta andras och hela tiden teoretisera praktiken och praktisera teorierna. Alternativet, att endera försöka utforska någonting enbart med hjälp av sin egen tankekraft eller att tvärtom göra en massa saker utan kritisk reflektion, det vore lika obalanserat som att i en snårig skogsterräng envisas med att hoppa på ett ben istället för att promenera med båda.

PACKNING

MEDAN JAG VÄNTAR på att min beställda proviant ska levereras så börjar jag packa två olika väskor, dels en vanlig svart ryggsäck som jag mödosamt grävt fram ur min överfulla städskrubba och dels en osynlig mental koffert i vilken jag förvarar mina allra viktigaste immateriella verktyg. I den ligger redan några av mina personliga egenskaper som jag tror kan komma till användning under denna upptäcktsresa, bland annat en förmåga att skapa möten, en respek-

⁹ 10-åriga SEBASTIAN i filmen
MAN TÄNKER SITT, FASAD
FILM, 2009

tlöshet inför lag och ordning samt en blandning av begrepp och erfarenheter som jag har förvärvat under åren. Kofferten är tyngdlös så den kan jag utan ansträngning bära med mig dygnet runt men i min svarta ryggsäck lägger jag en mer handfast typ av utrustning: Kamera, diktafon, anteckningsblock och lite andra verktyg som kan underlätta i den fysiska världen, bland annat en kofot, en bultsax, silvertape och lite kontanter. Den blir ganska tung men ännu finns det plats över till de bengaler och rökbomber som väntas komma med posten inom 4-6 arbetsdagar. Ryggsäcken placerar jag uppe på hatthyllan alldeles vid ytterdörren så att allt är i sin ordning när det blir dags att ge mig av, sedan kokar jag en kopp svart te för att hålla tröttheten i schack och som vanligt till ljudet av min brusande vattenkokare så börjar jag att fundera.

Min geografiska position är inte särskilt svår att lista ut, jag sitter på en diskbank i ett kök i en lägenhet i ett bostadsområde. Området kallas Bergsgatan, orten kallas Järna, landet kallas Sverige och planeten kallas lite allt möjligt beroende på vem man frågar. Med några enkla knapptryck kan jag få reda på att min diskbank befinner sig på världskartans latitud 59.09267195408711 och longitud 17.55890965461731, vilken som är min motsvarande position i min inre värld är inte fullt lika enkelt att lista ut. Jag kan föreställa mig hur jag kommer att se ut när jag blir gammal, fantisera om hur det skulle vara att drunkna i en isvak eller tänka mig in i hur det är att färdas i en rymdraket, men när jag blundar och försöker visualisera en möjlig projektion av min världsbild så tar det stopp. Vid ett första försök så verkar mitt eget inre på en och samma gång vara både osynligt och omöjligt att genomskåda, vilket rent fysikaliskt låter en aning motsägelsefullt. Jag tycks inte kunna föreställa mig min egen föreställningsvärld, lika lite som jag kan lukta på min egen näsa. Hur ska jag lyckas upptäcka, utforska och omforma mitt undermedvetna, jag som aldrig ens har klarat av att meditera trots att jag ibland har gjort upptriktiga försök? Återigen så är det vattenkokaren som med sitt bestämda knäpp väcker mig ur den apatiska dvala som är ett direkt resultat av min sömnbrist. Istället för att fortsätta stirra in i skåpluckan framför mig så tar jag med mitt rykande teglas in till vardagsrummet. Jag letar i bokhyllan efter böcker om medvetandet, men allt jag hittar är en gammal lärobok i psykologi som jag någon gång under gymnasietiden har stulit från skolbiblioteket men aldrig verkar ha brytt mig om att öppna.

PLANERING

EFTER ATT HA SKUMMAT igenom några sidor om drömtydning, hypnos och elchocker så fastnar min blick på ett stycke text om "Sixten, 20 år" som börjar bete sig egendomligt och till slut måste läggas in på mentalsjukhus eftersom han "*tappat kontakten med verkligheten*". Det slår mig att det kan finnas en viss risk med det jag håller på med, att världsbildens kanske hålls gömd av en anledning och att det förmodligen kan vara problematiskt att helt sätta dess gränser ur spel. Kanske blir jag klokare och kanske blir jag knäpp, äventyrets riskfaktor är visserligen värd att ha i åtanke på men mitt nuvarande problem är det rakt motsatta. Jag måste först klura ut hur jag ska lyckas nå fram till min världsbild innan jag ens kan ge mig på att försöka förändra den. Efter nattens reslust så känns det snopet att stå med båda väskorna packade och inte veta i vilken riktning jag ska börja gå, lite som att vara vilse redan innan jag ens har gett mig av. Jag drar på mig mina skor tar en promenad runt Logsjön. I skogarna här omkring har jag med en viss ansträngning lyckats gå vilse förut och jag tänker att det kan vara klokt att försöka göra det igen, om inte annat så för att få lite frisk luft och sinnesro. Att vara vilse i det fysiska landskapet har dessutom en meditativ kvalitet, skogens lugn blandas med den kittlande frihetskänsla som brukar infinna sig oavsett om det är en storstad eller en storskog som man har förlorat sig i. Det är dock betydligt lättare att gå vilse i en skog än i en stad, här tycks varje träd vilja bidra till att förvilla, som om hela skogen gjorde en gemensam kraftansträngning och här finns heller ingen människa att fråga om vägen. Det är allra lättast att bli ordentligt desorienterad om man undviker att se mot horisonten så jag tittar hela tiden ner i marken och avstår ifrån att gå upp på höga höjder, istället så vandrar jag omkring i snårskog och sumpmark.

Mitt rakade huvud är som en kardborre, när jag stångar mig fram mellan pilträäd och ungbjörkar så fastnar alla spindelnät som jag kommer i närheten av. Efter en knapp halvtimme så har jag genomblöta skor men är fortfarande inte det minsta vilse. Jag ger upp mitt försök och går hemåt, för att slippa genomlida den besvärliga snårskogen igen så tar jag en liten omväg över en åker. Därefter tar det inte mer än någon minut förrän jag kommer fram till en liten glänta som ser ut att vara ändstumpen av en skogsväg. Där finns ett jaktorn och en bit bort står någon form av konstruktion som även den ser ut att höra till jägarnas utrustning. Det är en svart plasttunna som hålls upphöjd i luften med hjälp av tre träben som har bultats fast ordentligt. Under tunnan sitter något som ser ut att vara en motor, vilket får mig att associera hela konstruktionen till en rymdraket. På den gröna raketmotorn finns en liten splint som jag försiktigt pillar loss för att kunna

ta bort en plåtkåpa och försöka lista ut vad det egentligen är. Där ligger majs, fröer och olika sorters gryn, vilket avslöjar att raketens startmotor i själva verket är en spridare och att rymdraketen är en förprogrammerad foderautomat som har placerats i anslutning till jakttornet för att locka dit vilda djur.

Jag plockar ur batteriet, stoppar det i min ficka och klättrar sedan upp i jakttornet. Det grämer mig lite att jag inte har varit förutseende nog att ta med en termos med te. Inte för att jag har för vana att göra det, tvärtom så vore det väldigt olikt mig att släpa omkring på en termos, men just nu när jag sitter uppkrupen i ett jakttorn och är blöt om fötterna så hade det suttit fint med något varmt att dricka.

FÄRDPLAN

FRÅN MIN UTKIKSPLATS kan jag obemärkt betrakta skogen. Hade det inte varit för att jägarna envisas med att ta livet av djuren som de smyger på så hade jag säkert kunnat trivas fint i ett jaktlag. Jag föreställer mig en grupp vänner som gemensamt upplever samma skog samtidigt, fast ur olika perspektiv, genom att sitta utspridda med sina kikare och stirra mot varsin noga utvald glänta. När dagen är slut så samlas de i jaktstugan för att ljuga ihop historier om vad de har sett och varit med om, det är som upplagt för intressanta samtal. Med tanke på att de spenderar så mycket tid på att sitta alldeles tysta i skogen så borde alla jägare med åren utvecklas till mästare på meditativ kontemplation och stilla eftertanke, det är nästan lite konstigt att de inte förr eller senare blir till livsbejakande filosofer och lämnar sina vapen hemma. Inifrån skogen hör jag en fågel som ger ifrån sig ett märkligt ljud. Jag kan bara känna igen ett fåtal fågelarter utifrån deras läten och det här är varken en korp, kråka, skata eller duva. Antingen så försöker den med sitt pipskrikande avvärja ett angrepp eller så försöker den locka till sig en partner, oavsett vilket så önskar jag den lycka till genom att försöka härma ljudet som den gör. Efter att ha avverkat mina första minuter som jakttornsfilosof med att kvittra så tar jag itu med förberedelserna inför min stundande resa. Att framställa en färdplan för den här typen av expedition kräver ett visst mått av finess och fantasi, så länge jag saknar insyn i mitt eget medvetande så kommer jag att behöva treva mig fram.

Jag föreställer mig att människans inre landskap av minnen, rädslor, åsikter, förhoppningar och begär är minst lika varierade och detaljrika som våra yttre landskap av skogar, bergskedjor, storstäder, vulkaner, glaciärer och oceaner.

Att vår inre värld på något vis skulle vara mindre vidsträckt än dess yttre motsvarighet tar jag för helt osannolikt, vilket innebär fantastiska möjligheter men också vissa problem. Att se hela sin inre värld på en och samma gång är därmed lika omöjligt som det är för en människa att överblicka hela jordens yta. Inte ens en fjuttig skog kan upplevas i sin helhet av ett fulltaligt jaktlag, trots att de är utrustade med komradios och kikare och samarbetar för att lösa just den uppgiften. Än mindre låter det sig göras av en ensam konstnär som sitter uppkruken i ett jaktorn och funderar. Det är möjligt att jag har varit lite för snabb i min iver att få ge mig av på denna upptäcktsresa, kanske har jag varit allt för optimistisk och orealistisk? Den pipskrikande lilla fågeln flyger några snabba vändor i gläntan alldeles framför mig innan den återvänder till sitt träd, den har beigeröd kropp med vit hals och vad som ser ut att vara en svart mustasch vid sidan av näbben. I fågelns ögon framstår jag förmodligen som en ganska störig typ som mest är i vägen och inte fattar allvaret i situationen, särskilt efter mina usla försök att härma dess uppspelade läte medan hen själv i stor desperation antingen har försökt låta sexig eller kämpat för sitt liv. Kanske ser fågeln mig som en varelse som sitter i ett ensligt jaktorn med blöta fötter och funderar fritt kring en av livets stora frågor, en varelse som nu klättrar ner och går hem för att byta strumpor och bli varm.

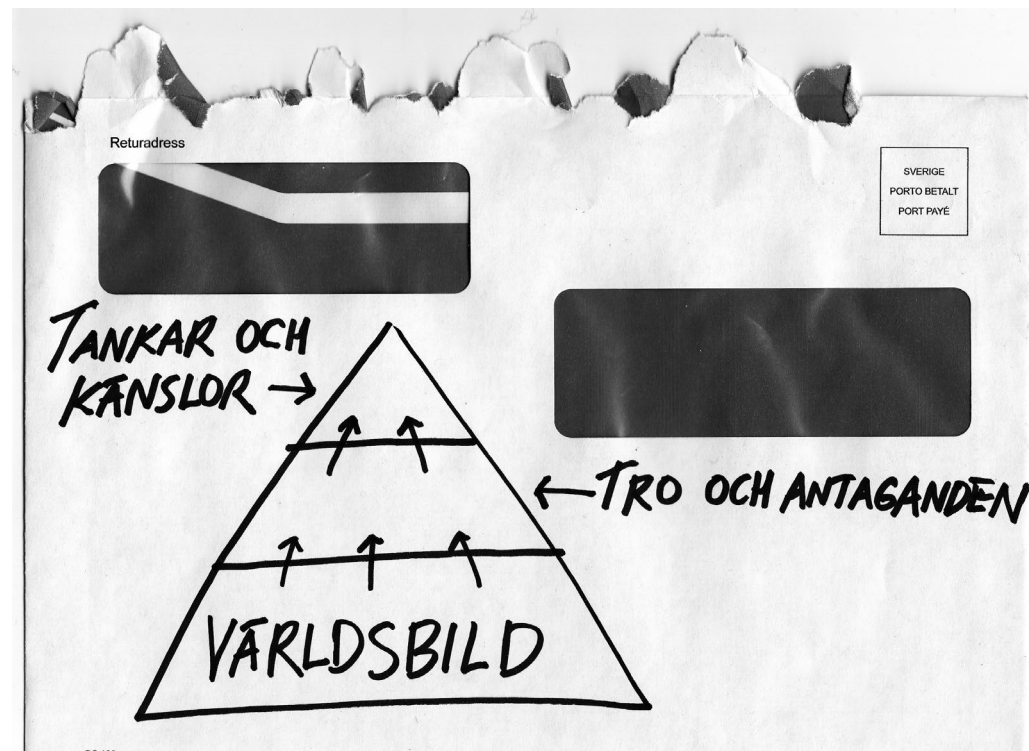
KARTA

DET KÄNNES SOM om flera dagar har passerat sedan barnen satt vid frukostbordet och åt sina ostmackor, trots att det bara har gått några timmar. Sömnbrist har en förmåga att förändra min tidsuppfattning. Så fort jag har fått av mig mina blöta kläder så somnar jag djupt och när jag vaknar så är det redan sen eftermiddag. Jag städar upp i köket och lagar sedan lunch som jag äter medan jag fortsätter att söka efter information om världsbilden, både i min bokhylla och på internet. Till min besvikelse så verkar ingen kunna förklara var den finns, hur den fungerar eller hur man kan nå dit? Jag finner en text av den amerikanska psykoterapeuten Mel Schwartz som ser världsbilden som själva kärnan i hur vi upplever vår personliga verklighet. Han använder en modell av det mänskliga psyket i form av en tredelad pyramid i vilken världsbilden utgör dess fundament, väl dold djupt nere i vårt undermedvetna. Han menar att världsbilden är själva grunden som informerar det ovanliggande lagret av tro och antaganden, som i sin tur informerar våra mer medvetna känslor och tankar uppe vid pyramidens topp. Jag tecknar hastigt ner min egen tolkning

TERRA PERICOLOSA / FARLIGT LAND

på ett fönsterkuvert som jag når fast i tapeten strax ovanför min datorskärm. Pyramiden är den första konkreta modellen över det mänskliga psyket som jag packar ner i min mentala koffert, det är en förenklad karta över människans inre som jag kan bygga vidare på eller överge om det skulle visa sig behövas.

En sådan kartlik beskrivning är användbar eftersom det är en konkretisering av något väldigt abstrakt, en förenkling av något som annars är hejdlöst svårt att förstå sig på. Enligt denna modell utgör världsbilden grunden till allt som vi människor gör, tänker, tycker, känner och tror oss veta, inte som all varseblivnings källa men som någon sorts lins genom vilken vi ser både världen och oss själva. Att den existerar i en svåråtkomlig del av vårt inre djup, dit våra medvetna tankar inte når, skulle kunna förklara varför jag på rak arm inte ens kan definiera världsbilden som begrepp och än mindre redogöra för hur min egen ser ut och fungerar. Pyramidmodellen antyder att vi för det mesta enbart har medveten tillgång till våra tankar och känslor uppe vid pyramidens topp, men den avslöjar ingenting om hur man kan gå till väga för att söka sig nedåt mot dess fundament. Om det är möjligt så vill jag dyka ner och se vad som finns där under alla tankar och känslor på ytan, jag vill närma mig min egen botten långsamt för att hinna tryckutjämna regelbundet och se mig omkring. När mina ögon väl har anpassat sig för mörkerseende så hoppas jag kunna ana konturerna av ett mänskligt navigationssystem som till stora delar är utforskat och för de allra flesta ännu är helt okänt.

RESMÅL

NÅGRA DAGAR SENARE kommer det en paket-avi med posten, jag förstår att det är de beställda böckerna och går genast ner till mitt postombud för att hämta ut dem. I traven av böcker finns en riktig bjässe som heter Abysmal och är skriven av uppsalaprofessorn Gunnar Olsson, en geograf som sedan det tidiga 60-talet har forskat, undervisat och föreläst runt om i hela världen. På innerfliken av bokens skyddsomslag lyder den allra första meningen;

"Människor förlitar sig på förnuftet till att tänka på och navigera i den abstrakta världen av mänskliga relationer på ungefär samma sätt som de förlitar sig på kartor till att studera och färdas genom den fysiska världen."

Jag bläddrar nyfiket vidare, trots att jag inte är bekant med ens hälften av de begrepp och koncept som Gunnar Olsson presenterar så är boken intressant. Här och var blänker det till så att jag förstår vad som menas men 213 sidor in i texten så stöter jag på en mening som fullständigt bländar mig med sin klarhet;

"Med vilka medel görs du och jag så lydigt och så förutsägbara? Hur är de konstruerade, de osynliga kartor och internaliserade kompasser som låter oss veta både var vi är och vart vi är på väg, inte i det synliga och materiella landskap som utgörs av jord och luft, eld och vatten, men i det osynliga universum vilket är ett med det sociala för-givet-tagna?"¹⁰

Syftet med denna upptäcktsresa är inte så lätt att kärnfullt sammanfatta. Lyckligtvis så har Gunnar Olsson redan gjort det åt mig, dessutom betydligt bättre än vad jag någonsin själv hade kunnat formulera det. Min magkänsla kan bäst beskrivas som lustfylld och förväntansfull, det är den allra bästa sortens resfeber men samtidigt så finns där en ödesmättad underton som ingjuter ett visst mått av allvar i hela situationen.

Det finns främst två anledningar till att jag vill göra den här resan och att jag dessutom vill skriva om den, båda handlar om möjligheten till att skapa förändring. Jag vill undersöka och lära mig att revidera den karta som jag personligen använder mig av, men ännu viktigare är den omstörtande kraft som jag tror kan frigöras i samband med att det för-givet-tagna sättet att styra både synliggörs och överges. På det personliga planet kanske man kan säga att 'det är resan

¹⁰ GUNNAR OLSSON, professor emeritus i geografi vid Uppsala universitet, *Abysmal*, 2007

som är målet', men jag vill inte resa omkring enbart för nöjes skull och sedan återvända till min startpunkt, som en dum charterturist i mitt eget medvetande. Jag vill förändra både min omvärld och min invärld, jag tror inte ens att det för-givet-tagna *kan* utforskas utan att det också samtidigt förändras, det går inte att nyfiket söka sig vidare och samtidigt stå kvar där man först började. Viljan att förändra mig själv är visserligen ett verkningsfullt drivmedel men det är inte en personlig sinnesfrid genom någon sorts överseende acceptans av sakernas tillstånd som jag vill nå fram till, tvärtom. Att bättre förstå hur vi människor orienterar i vår omvärld är ett viktigt delmål men enbart min förståelse är inte mycket värd, det är först när den kan tillämpas och spridas vidare som det kan leda till förändring i ett större perspektiv. Lyckas jag samla mina erfarenheter från denna expedition i en nedskriven reseskildring och på ett begripligt sätt förmedla dem till omvärlden så kanske jag kan inspirera andra att ge sig av på egna äventyr. Min förhoppning med denna bok är i alla fall att kunna uppvigla åtminstone någon enstaka läsare till handling genom att utmana mitt eget status quo¹¹, i bästa fall så kan jag med min berättelse fungera likt en brinnande munk vars gnistor bidrar till att starta ett storskaligt uppror.

¹¹ Oförändrat tillstånd

FARKOST

DET SOM HÄRRAR i fjärran är ingenting mindre än möjligheten att lyckas frigöra erfarenheter och kunskap som i sin tur kan frigöra människor. En pompös målsättning, men om världsbilden är en utforskad del av varje människas inre värld så finns det all anledning att börja utforska den. Någonstans bortom det vanemässiga sättet att använda våra inre kartor så kan det nämligen finnas andra sätt att styra våra liv som är betydligt bättre än det som vi för närvarande är vana vid. Äntligen har jag en ganska klar bild av *vad* det är jag måste göra och *varför*, kvar att besvara återstår ännu frågan om *hur*? Buddhistiska munkar, psykologer, hippies och allehanda terapeuter har utformat olika sätt att utforska djupare plan av människans medvetande, men själv saknar jag en sådan metod och inser därmed att jag är tvungen att snickra ihop en egenhändig utformad farkost. Om andra människor kan försätta sig i förändrade medvetandetillstånd med hjälp av hypnos, meditation eller psykoaktiva droger så borde jag kunna göra detsamma, fast på ett sätt som passar just den typ av resa som jag vill göra. Det finns en hel uppsjö av tekniker att välja bland, den ena mer avancerad än den andra, men alla vetenskapliga discipliner, filosofiska riktningar och religiösa samfund har sina egna begränsningar,

31

främst i form av bestämda regler och betungande traditioner. Jag vill inte riskera att min expedition fastnar in någon annans hjulspår, eller att någon annan fastnar i mina egna för den delen. Dessutom så vill jag ge mig av så snart som möjligt och därför är det uteslutet att studera psykologi i flera år innan jag kan ge mig av. Istället så måste jag lyfta mig själv i håret¹², blåsa upp ballongen inifrån¹³ och utforma ett eget sätt att utforska mitt medvetande.

Jag har redan insett att jag måste vara både biologen och primaten - forskaren och försöksdjuret - som på en och samma gång är den som upptäcker och det som upptäcks. För att lyckas med detta så måste jag inte bara lära mig att se dubbelt så att jag kan förena introspektion¹⁴ med extrospektion¹⁵, jag måste dessutom ständigt följa min egen upptäcktsresa med en kritisk blick så att jag inte hamnar alltför vilse. Risker vid den här typen av expeditioner är inte bara att man kan bli tillfälligt psykotisk likt ”*Sixten, 20 år*”, sökande människor som utan rätt utrustning kastar loss och lämnar sin trygga hemmahamn är öppna och mottagliga för alla möjliga sorters påverkan. I något avseende måste min resa vara förutsättningslös eftersom alltför rigid styrning kan förstöra även det mest löftesrika äventyret, men jag vill inte helt hjälplöst driva för vinden och jag vill för allt i världen inte riskera att vakna upp om tio år som mormon eller ett jehovas vittne. Därför måste jag dela min uppmärksamhet i ännu en del, jag måste själv kunna bevittna processen på avstånd samtidigt som jag blickar både inåt och utåt. Rent fysiskt så är det omöjligt att se sig själv utifrån men eftersom jag kunde låna den pipskrikande fågelns perspektiv, vilket gjorde det möjligt för mig att åtminstone föreställa mig själv sittandes där i jaktornet, så borde jag kunna använda en liknande metod för att i någon mån överblicka min resa. Jag letar efter ett passande namn för den typen av förhållningssätt och efter en stund så hittar jag följande beskrivning i Nationalencyklopedin;

”Metakognition innebär förutom avsiktliga val av strategier när man ställs inför problem också att man fortlöpande övervakar sitt tillvägagångssätt och kontrollerar att man är på rätt väg. En sådan aktiv, medveten, planmässig och realitetsprövande hållning står i motsats till de automatiserade handlings- och tankesekvenser eller rutiner som också ingår i våra kognitiva färdigheter.”

¹² Den tyske baronen VON MÜNCHHAUSEN († 1797) deltog i ett fälttåg mot turkarna och tog sig enligt anekdoten in i deras fästing sittandes på en flygande kanonkula. MÜNCHHAUSEN berättar även hur han lyckades ta sig upp ur ett träsk som han hamnat i: ”Jag skulle ofelbart ha omkommit om jag inte tagit ett ordentligt grepp i min härpiska och med egen armstyrka lyft upp mig själv jämte hästen som jag klämde fast mellan knäna.” Hellsing, Hellquist, Hallengren: Bevingat. Albert Bonniers Förlag 2000, ”hår”, sida 153

¹³ JOACHIM ISRAEL: Om konsten att blåsa upp en ballong inifrån. Bokförlaget Korpen 1982.

¹⁴ INTROSPEKTION; iakttagelse av egna upplevelser, t.ex. känslor, tankar, föreställningar, sinnesförnimmelser

¹⁵ EXTROSPEKTION; iakttagande av psykiska förlopp hos andra människor

32

Det är precis vad jag behöver, ett sätt att studera mig själv medan jag studerar mig själv. Metaperspektivet känns som ett riktigt fynd, ett ovärderligt immateriellt verktyg som jag nu packar ner i min koffert. Eftersom mina samtliga blickar styrs av mig själv så det får inte misstolkas som att den ena påstås vara mer objektiv och vetenskaplig än den andra, de är alla högst subjektiva och jag har inget intresse av att inbilla mig något annat. Däremot så tror jag att det kan vara en väldigt användbar metod, ett sätt att färdas medvetet genom sitt eget medvetande. Som den brittiske psykiatrikern Maurice Nicoll uttryckt det:

”När vi börjar att observera oss själva uppriktigt så begynner hela vårt öde att förändras. Men detta innebär att notera, under en lång period, hur vi talar, hur vi tänker, hur vi kritiserar, bitterheten som uppstår av sånt som sägs till oss, hur vi reagerar på andra, de åsikter som vi argumenterar för, hur vi blir smickrade, hur vi dömer andra, vår fåfänga, grymhet, stämningar och känslor. Om vi inte lösgör oss från dessa saker så förblir vi mekaniska. Vi måste ha en observerande del och en observerad del. När den observerande Jaget är etablerat inom oss, så är det från detta Jag som att allt annat följer.”¹⁶

Nu när jag har möjlighet att övervaka mitt tillvägagångssätt så ska det inte dröja länge innan jag äntligen kan ge mig av. Jag tar ner min ryggsäck från hatthyllan, packar upp några av sakerna som jag för tillfället inte kommer att använda och ersätter dem med andra. För en stund känner jag mig som Jönssonligans Sickan; jag har en plan för vilken typ av farkost jag vill färdas med och nu behöver jag bara skaffa en vägkon, 20 meter nylonlina, en fogsvans, vit målarfärg och lite andra småsaker. Ytterligare någon dag efter att böckerna levererats så kommer dessutom mina efterlängttade rökbomber med posten, vilket väcker den slumrande Dynamit-Harry inom mig. Det som verkar vara svårast att få tag på är konstigt nog vägkonen, ett sånt föremål som man typiskt nog ser titt som tätt utom just när man verkligen behöver en. Efter någon vecka så har i alla fall min vän Kata fått napp, hon har sett en kon liggandes på en parkering och haft tillräckligt med sinnesnärvaro för att kasta in den i backluckan på sin bil. När hon ringer mig för att berätta det så blir jag väldigt glad och ringer genast vidare till Joakim som har lovat att hjälpa mig, han ringer i sin tur vidare till ytterligare en vän som gärna förblir anonym och i fortsättningen kommer att kallas för V¹⁷.

¹⁶ Vet inte vilken bok, har snubblat över citatet på internet ett flertal gånger och översättningen är min egen.

¹⁷ V för VANHEDEN.

AVFÄRD

NÄR JAG ÅTERVÄNDER till gläntan så har jag på mig min svarta ryggsäck från hatthyllan, med är också vägkonen samt Joakim och V som har tagit med sig sin filmkamera. Följer man grusvägen hundra meter från jakttornet så kommer man fram till ett stort hus, mannen som bor där har två jakthundar så det är inte särskilt långsökt att anta att han är en av de som både byggt och brukar använda tornet. Jag uppmanar därför mina vänner att försöka hålla sina röster låga innan jag sätter igång med att bygga farkosten. Med fogsvansen sågar jag av vägkonens fyrkantiga bas, placerar den ovanpå forderautomaten och målar sedan hela konstruktionen vit, därefter så fäster jag med silvertape två bengaler runt själva fröspridaren. För effektens skull så tejpar jag även fast en lite kraftigare behållare med orangefärgad rök och redan efter ett par minuter börjar det att se ut som en riktig rymdraket. Som utlösningmekanism fäster jag nylonlinan i bengalerna och leder den sedan vidare genom ett par skruvöglor tvärs över gläntan upp i jakttornet. För att det inte ska gå att ta miste om vad det är jag byggt så skriver jag med silverfärg på jakttornets framsida; *Space Control*. Sedan klättrar jag upp i mitt kontrolltorn och väntar på klartecken från V som tillsammans med Joakim hela tiden har dokumenterat mitt arbete med filmkameran. 10..9..8..7..6..5..4..3..2..1..Ryck! När jag drar i linan så sätter nödblossen och rökgranaten igång, gläntan fylls snabbt av ett tjockt rökmoln och lysen samtidigt upp av ett väsande rött ljussken. Till en början så står raketen kvar där den står, men när vi lämnar kontrolltornet och den rökfyllda gläntan bakom oss så vet jag att uppskjutningen har lyckats. Förändringslängtan är som sagt ett högeffektivt drivmedel och med lite fantasi och professionell videoredigering så får vi upp den gamla foderautomaten i omloppsbana runt jorden.

Du har stått vid horisonten
Du har tittat mot havet om jorden var rund
Men allt som du såg va en båt som försvann
I dimman som rullade fram

Jag är inte rädd att flyga
Jag för ovanför molnen står himlen på glänt
Som jorden och månen vi dras till varann
Men håll mig så hårt som du kan
Jag känner mig som en

Satellit, satellit, Oooh...
som en satellit högt upp i det blå
Satellit, satellit, Oooh...
som en satellit, nu kan jag förstå
Åh, vad världen är liten ändå (Högt i det blå)

Vi, har gått omkring på jorden
Vi, har dragit vår frihet på släp överallt
Och solen har varmt oss, men när den går ner
Behöver jag värmen du ger
Åh, jag känner mig som en

Satellit, satellit, Oooh...
som en satellit högt upp i det blå
Satellit, satellit, Oooh...
som en satellit, nu kan jag förstå
Åh, vad världen är liten ändå¹⁸

¹⁸ TED GÄRDESTAD; Satellit

När min dotter får se filmen från avfyrningen så vill hon genast gå ut i skogen för att leta efter nedslagsplatsen, jag förklarar att det är en satellit som fortfarande flyger omkring ovanför molnen och hjälper mig att hitta rätt väg när jag upptäcker världen. Jag föreställer mig att satelliten cirkulerar i sin omloppsbana och håller mig uppdaterad om hur jag själv orienterar under upptäcktsresans gång. Den egenhändigt ihopsnickrade satelliten gör det också möjligt för mig att zooma ut och växla mellan olika perspektiv, min expedition kan nu färdas genom tid och rum på ett sätt som inget annat förhållningssätt tycks tillåta. Med hjälp av metaforer kan jag översätta mellan det abstrakta och det konkreta, med hjälp av associationer kan jag bygga broar mellan det självupplevda och det som andra har varit med om. Dessutom så kan jag röra mig obehindrat mellan det högst personliga och det allmänmänskliga. Härmed är jag en autonom psykonaut, efter grekiskans ord *auto* 'nomos; 'person som lever efter sina egna lagar', *psyke*; *en individs själ eller medvetande samt upplevelser, sinne och beteenden*, och *-naut*; *person som reser*. Som självstyrande psykonaut är jag inte bunden till att resa i antingen den inre eller den yttre aspekten av min verklighet, istället så kan jag medvetet röra mig i båda dessa landskap simultant, vilket är exakt vad jag avser att göra. Äntligen så har jag gett mig av och det känns fantastiskt att sväva fritt långt ovanför molnen!

Du har läst det första kapitlet av
Farligt Land - Terra Pericolosa av
RUBEN WÄTTE, vill du fortsätta att
läsa de återstående 243 sidorna,
beställ boken på www.farligtland.se

